

УДК: 336

Сивак Тетяна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
**ЗНАЧЕННЯ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ПІДВИЩЕННІ
ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Syvak Tatiana

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
**THE IMPORTANCE OF PRODUCT COST ANALYSIS IN INCREASING THE
EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE**

Аналіз собівартості продукції, робіт та послуг має важливе значення, оскільки може пояснити тенденції зміни даного показника, розрахувати вплив на приріст собівартості, виконання плану, визначити резерви і дати оцінку роботи підприємства стосовно використання можливостей зниження собівартості продукції. А також в умовах жорсткої конкуренції та мінливої ринкової кон'юнктури, підвищення ефективності діяльності підприємства є ключовим фактором його успішного розвитку. Одним із найважливіших інструментів досягнення цієї мети слугує аналіз собівартості продукції, тому одним із основних завдань є дослідження значення аналізу собівартості продукції в підвищенні ефективності діяльності підприємства.

При дослідженні використовуються такі методи як порівняльний аналіз. Для аналізу використовується звітність підприємства, де є дані про собівартість продукції (аналіз проводять за статтями витрат, в розрізі видів продукції, проводять порівняння з планом та попередніми періодами); характеризують обсяги виробництва та продажів; дані про рентабельність продукції; динаміка витрат на виробництво. Для порівняння також використовуються дані про собівартість аналогічної продукції конкурентів, які можна отримати з відкритих джерел (наприклад, звітність, публікації).

Статистичний аналіз є одним із основних, що дозволяє визначити статистичні дані, а саме середньогалузеві показники собівартості продукції; динаміку цін на ресурси (матеріали, енергія, робоча сила); інші статистичні дані, що характеризують економічне середовище. Статистичні дані свідчать про те, що аналіз собівартості продукції може мати значний вплив на фінансові результати підприємства. Можна навести приклад, що за даними дослідження, проведеного консалтинговою компанією McKinsey, зниження собівартості продукції на 1% може призвести до збільшення рентабельності продажів на 2-3%.

Собівартість - це сукупність витрат, які необхідно використати для виробництва одиниці продукції [5]. Вона включає в себе прямі та опосередковані витрати. Відображаючи рівень витрат на виробництво собівартість комплексно характеризує ступінь використання всіх ресурсів підприємства, а також рівень техніки, технології та організації виробництва. Чим краще працює підприємство (інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше вдосконалює техніку, технологію та організацію виробництва), тим нижчою є собівартість продукції. Тому собівартість – один з найважливіших показників ефективності виробництва.

Сучасна економіка вимагає від підприємств постійного підвищення ефективності, щоб утриматися на конкурентному ринку та забезпечити стабільний прибуток. Одним із ключових інструментів у досягненні цієї мети є аналіз собівартості продукції.

Собівартість продукції має тісний зв'язок з її ціною. Це проявляється в тому, що собівартість є базою ціни товару й водночас так сказати «обмежувачем» для виробництва (тобто ніхто не випускатиме продукцію, коли ринкова ціна нижча за її собівартість).

Планування й облік собівартості продукції здійснюються за елементами витрат і статтями калькуляції, а тому і аналіз собівартості продукції теж здійснюється передусім за цими напрямками. Витрати підприємства відшкодовуються за рахунок двох таких власних джерел: собівартості, прибутку. Через собівартість відшкодовуються такі витрати підприємства, які мають зв'язок з виробництвом, тобто забезпечують просте відтворення всіх факторів виробництва: предметів, засобів праці, робочої сили та природних ресурсів.

Аналіз собівартості дозволяє виявити слабкі місця в процесі виробництва та шляхи їх оптимізації. Шляхом порівняння фактичної собівартості з плановою, можна виявити відхилення та недоліки в процесі виробництва. Наприклад, якщо витрати на матеріали вищі, ніж було заплановано, це може вказувати на проблеми з управлінням запасами або якістю матеріалів. А також дозволяє виявити надлишковість у виробництві або недоліки, які можуть призводити до втрат. Це може бути зв'язано з непродуктивними робочими процесами, перевитратами або відходами. Загалом, аналіз собівартості не лише допомагає виявити проблеми в процесі виробництва, але і надає можливості для розробки та впровадження стратегій оптимізації, що призводить до підвищення ефективності виробництва та зниження витрат.

Значення аналізу собівартості продукції обумовлюється тим, що він спрямовується на виявлення нових внутрішніх резервів її зниження, а значить - на збільшення прибутку підприємства і підвищення рентабельності його роботи [4]. Завдання, що ставляться перед аналізом собівартості продукції, різноманітні. Найважливішими серед них є: встановлення динаміки собівартості продукції за ряд останніх періодів, оцінка виконання планового завдання по її зниженню, встановлення причин, що зумовили утворення відхилень фактичної собівартості продукції від її планової величини, вивчення складу і структури собівартості продукції за певними ознаками, здійснення факторного аналізу окремих економічних елементів затрат, визначення впливу важливих факторів на загальну величину одержаної економії чи допущених перевитрат.

Отже, в результаті проведеного аналізу можна дійти до висновку, що собівартість продукції на підприємстві залежить від великої кількості різноманітних чинників, а саме від таких як: асортименту продукції та її якості, продуктивності праці, ефективності виробництва, а також обсягу виробництва. Собівартість продукції відображає переважну частину вартості продукції і є залежною від зміни виробничих умов та умов реалізації продукції. Також зниження собівартості гарантує не тільки збільшення прибутку підприємства, але й надає державній владі додаткові можливості для подальшого підвищення суспільного виробництва і підвищення матеріального добробуту робітників.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
2. Копильченко К. І., Калініченко З. Д. Оцінка факторів, що впливають на собівартість продукції. URL: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/2_kopylchenko.htm
3. Значення аналізу собівартості продукції в підвищенні ефективності діяльності підприємства URL: <https://studfile.net/preview/5740281/page:20/>
4. Аналіз собівартості продукції (послуг). URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1061710/mod_resource/content/1/%D0%A1%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96

[%D1%97%20%28%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%29_%D0%9C%D0%91%D0%93.pdf](#)

5. Черниш С.С. Економічний аналіз: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 312 с
6. Королюк Т., Співак С., Ратинський В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2023. Том 85. №6. С. 88-96.
7. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 71-77.
8. Синькевич Н. І., Ратинський В.В., Співак С.М. Розвиток економічного аналізу в контексті цифрової економіки. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2023. Вип. 4.